

Odpowiedzialność karna za naruszenia przepisów ustawy o ochronie zwierząt i o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych. Część II

Joanna Misiewicz

W pierwszej części artykułu omówione zostały przepisy karne przewidziane w ustawie o ochronie zwierząt. Sankcje występują nie tylko za znęcanie się nad zwierzętami w postaci czynów wymienionych w ustawie, ale również wszystkich innych, które powodują ból i cierpienie. Przesłanki tego rodzaju mogą być popełnione tylko umyślnie. Omówione zostały także czyny, które stanowią wykroczenie.

Przedmiotem drugiej części artykułu jest przedstawienie przepisów karnych zawartych w kolejnej ustawie o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Ustawa w pierwszej kolejności reguluje kwestię wymagań odnośnie do prowadzenia działalności nadzorowanej (1). Działalność taka jest wymieniona enumeratywnie i dotyczy m.in. prowadzenia schronisk, prowadzenia punktu kopolacyjnego i zarobkowego transportu zwierząt. Określa również wymagania weterynaryjne w zakresie przywozu, handlu czy umieszczenia na rynku zwierząt i niejadalnych produktów pochodzenia zwierzęcego, przemieszczania koniowatych, przywozu, tranzytu lub umieszczenia na rynku oraz handlu ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego. Uregulowane są wymagania weterynaryjne w odniesieniu do zwierząt towarzyszących i cyrkowych w celach niehandlowych w zakresie ich przemieszczania. Handel oznacza swobodny obrót pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej, z kolei umieszczenie na rynku odnosi się np. do przetrzymywania lub prezentacji w celu sprzedaży, samej sprzedaży lub dostarczenia określonego towaru lub produktu.

Ustawa określa także zasady m.in. zwalczania chorób zakaźnych zwierząt (także zoonoz i ich monitorowania), monitorowania stosowania substancji o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i beta-agonistycznym, wprowadzania do obrotu i używania wyrobów do diagnostyki *in vitro* stosowanych w medycynie weterynaryjnej.

W rozdziale 10 ustawy wskazane są przepisy karne. Odpowiedzialność karna spoczywa na osobie, która wykonuje działalność nadzorowaną, nie spełniając warunków weterynaryjnych przewidzianych w ustawie, przez co powoduje zagrożenie epizootyczne lub epidemiczne, a także prowadzi do niewłaściwej jakości zdrowotnej produktów. Prowadzenie działalności nadzorowanej uwarunkowane jest stwierdzeniem spełnienia wymagań weterynaryjnych. Rodzaj działalności, przy których powiatowy lekarz weterynarii stwierdza decyzją, czy podmiot spełnia wymagania, określa ustawa. Wymienia m.in.:

- zarobkowy transport zwierząt (lub wykonywany w związku z prowadzeniem innej działalności gospodarczej),

- obrót zwierzętami, pośrednictwo w obrocie lub skup zwierząt,
- prowadzenie miejsc lub stacji kwarantanny, miejsc odpoczynku lub przeładunku zwierząt albo miejsc wymiany wody przy transporcie zwierząt akwakultury,
- prowadzenie miejsc gromadzenia zwierząt,
- zarobkowe wytwarzanie, pozyskiwanie, konserwację, obróbkę, przechowywanie, prowadzenie obrotu lub wykorzystywanie materiału biologicznego,
- prowadzenie zakładu drobiarskiego, przedsiębiorstwa produkcyjnego sektora akwakultury,
- utrzymywanie lub hodowlę zwierząt na potrzeby pokazów zwierząt, ochrony i zachowania gatunków zwierząt.

Wykonywanie tych czynności z naruszeniem przepisów ustawy stanowi przestępstwo. Odpowiedzialność karna to grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienie wolności do roku. Podobne kary przewidziane są w przypadku złamania zakazu przewożenia zwierząt (lub niejadalnych produktów pochodzenia zwierzęcego) albo jeśli dokonywane jest to niezgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Ta sama kara przewidziana jest również przy działalności polegającej na handlu, umieszczeniu na rynku zarówno zwierząt, jak i niejadalnych produktów pochodzenia zwierzęcego, a także przy przemieszczaniu koniowatych, zwierząt gospodarskich, jeśli nie spełnia się lub narusza wymagania weterynaryjne.

Ustawa przewiduje, że czynności, w których wykonywany jest żywy czynnik zakaźny (jego materiał genetyczny, antygeny lub szczepionki z tych antygenów), prowadzone w celach badawczych, diagnostycznych lub wytwórczych muszą być przeprowadzane tylko w zatwierdzonych pomieszczeniach zgodnie z unormowaniami prawa unijnego. Zatwierdzenia w drodze decyzji dokonuje Główny Lekarz Weterynarii. Prowadzi on również wykaz takich pomieszczeń, a następnie przekazuje go Komisji Europejskiej. Jeśli dany podmiot wykonuje te czynności bez wymaganego zatwierdzenia, wówczas grozi mu kara określona powyżej.

Kara surowsza przewidziana jest dla osób, które swoimi czynami mogą doprowadzić do wybuchu epizootii lub utrudniają jej zahamowanie. Przykładowo na karę grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do 3 lat narazi się osoba, która wykonuje zabiegi szczepień wbrew obowiązującym zakazom lub jeśli nie przestrzega ograniczeń i zakazów wprowadzonych w związku ze zwalczaniem chorób zakaźnych lub w celu zapobiegania im.

W przypadku wystąpienia choroby zakaźnej (lub realnego zagrożenia) minister właściwy do spraw rolnictwa może wydać rozporządzenie, w którym przewidziane będą odpowiednie środki, mające na celu zwalczanie

lub ograniczenie wystąpienia choroby. W przypadku niezastosowania się do przewidzianych w rozporządzeniu nakazów przeprowadzenia określonych badań i innych zabiegów osoba zobowiązana również będzie podlegać odpowiedzialności karnej.

Przykładem poniesienia konsekwencji prawnych jest rolnik, który nie zastosował się do wydanej przez powiatowego lekarza weterynarii decyzji o przeprowadzeniu dodatkowych badań, mających na celu sprawdzenie, czy w stadzie świń występuje wirus afrykańskiego pomoru oraz zakazał wprowadzania i wyprowadzania zwierząt z gospodarstwa. Rolnik zlekceważył wydany zakaz i sprzedał pięć sztuk trzody chlewnej, nie przeprowadził również badań, twierdząc, że koszt ich był dla niego zbyt wysoki. Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej uznał oskarżonego za winnego popełnienia czynu stygizowanego w art. 78, pkt 2 ustawy o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Sąd Apelacyjny utrzymał zaskarżony wyrok w mocy i zauważył, że rolnik nie złożył w odpowiednim terminie zażalenia na wydaną decyzję, a więc przyjął ją bez zastrzeżeń i podlegała ona wykonaniu. Nadto zdaniem Sądu z decyzji wprost wynikało, kto i w jakim zakresie poniesie koszty badań. Jak wyjaśnił oskarżony, jedynym powodem niezastosowania się do wydanej decyzji w zakresie nakazu wykonania dodatkowego badania był zbyt wysoki jego koszt. Nie wykazano zatem, że decyzja została wydana z naruszeniem prawa – Ustawy o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Sąd okręgowy utrzymał w mocy wyrok sądu rejonowego odnośnie wymiaru kary – grzywna na wielkość 100 stawek dziennych (stawka ustalona na podstawie art. 33 § 3 k.k. w wysokości 10 złotych; 2).

Wprowadzanie na terytorium Polski zwierząt, produktów lub przedmiotów, które mogą przenosić chorobę zakaźną wbrew zakazowi lub ograniczeniom określonym w wydanym przez właściwego ministra rozporządzeniu obwarowane jest również odpowiedzialnością karną. W przypadku utrudniania wykonywania czynności, które nakazane są przez Inspekcję Weterynaryjną, mających na celu zwalczanie choroby zakaźnej, również ustawodawca przewidział odpowiednie kary.

Ustawa wprowadza zakazy podawania zwierzętom gospodarskim określonych substancji (np. o działaniu tyreostatycznym, beta-agonistycznym, stilbenów czy ich pochodnych). Zakaz obejmuje również umieszczanie na rynku lub ubój zwierząt gospodarskich lub dzikich utrzymywanych przez człowieka na zasadzie zwierząt gospodarskich, u których w organizmach znajdują się zakazane substancje (z wyjątkami określonymi w art. 65 i 67 ustawy). Sankcją karną obwarowane jest również samo posiadanie w gospodarstwie produktów leczniczych zawierających niedozwolone substancje. Wskazać należy, że w powyższych sprawach sąd, wydając wyrok, orzeka przepadek zakazanych substancji lub produktów.

Ustawa określa również szereg zachowań kwalifikowanych jako wykroczenie. Wśród nich można wymienić:

- prowadzenie działalności nadzorowanej bez spełnienia warunków weterynaryjnych lub bez zawiadomienia Inspekcji Weterynaryjnej o zamiarze jej rozpoczęcia,
- niepowiadomienie właściwych organów o podejrzeniu wystąpienia choroby zakaźnej,

- nieprzestrzeganie nałożonych prawnie obowiązków.

Zachowania te zagrożone są karą aresztu, ograniczenia wolności lub grzywną.

Osoby świadczące usługi weterynaryjne zobowiązane są do prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej. W razie nieprzestrzegania tego obowiązku lub nieprawidłowego jej prowadzenia popełniane jest wykroczenie zagrożone tą samą karą, co wymieniona.

Jednym z obowiązków spoczywających na posiadaczu psa jest szczepienie przeciwko wścieklicznie po ukończeniu przez zwierzę 3 miesiąca życia (w terminie 30 dni od ukończenia 3 miesiąca życia) i coroczne (przed upływem 12 miesięcy) powtarzanie immunizacji. Często zdarza się, że psy są w ogóle nieszczepione lub nie jest przestrzegany termin powtórnych szczepień. Szczególnie na wsiach, mimo prowadzonych corocznie akcji szczepień, sporo gospodarzy lekceważy ten obowiązek. Dopiero przy pogryzieniach osób trzecich i z tego tytułu ponoszonej odpowiedzialności okazuje się, że zwierzę nie tylko nie było należycie zabezpieczone przed możliwością zaatakowania, ale nie miało ważnych szczepień. W takich przypadkach sądy zazwyczaj kwalifikują czynny zarówno jako naruszenie obowiązku szczepienia, jak i z art. 77 Kodeksu wykroczeń (tj. niezachowanie środków ostrożności przy trzymaniu zwierzęcia; 3).

Sankcje karne mają na celu nie tylko ogólną prewencję, której zadaniem jest odstraszenie od popełniania czynów zabronionych, ale również odnoszą się do sprawiedliwości czy właściwego oddziaływania na sprawcę. Kara będzie sprawiedliwa wtedy, gdy jej wymiar odniesie się w stopniu proporcjonalnym do czynu powodującego naruszenie prawa. Właściwe oddziaływanie na sprawcę poprzez ukaranie go ma przede wszystkim sprawować funkcję wychowawczą tak, aby więcej czynny te nie były popełniane. Przepisy karne ujęte w ustawie o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt w dużej mierze odnoszą się do zapewnienia bezpieczeństwa ludzi. Karane są bowiem zachowania, które mogą doprowadzić do niekontrolowanego szerzenia się chorób mogących zagrażać życiu i zdrowiu człowieka, dziesiątkować stada hodowlane, stwarzać ryzyko wprowadzenia na rynek niebezpiecznych dla ludzi produktów. Służby weterynaryjne stoją na straży nie tylko dobrostanu zwierząt, ale również kontrolują i zapobiegają epizootiom. Zaopatrzone są w narzędzia prawne, jakimi są np. wydawanie decyzji nakazującej lub zakazującej, jednak w celu prawidłowego jej wykonania lub w razie niewykonania dodatkowo ustawodawca słusznie przewidział odpowiednie kary. W następnej części omówione zostaną kary administracyjne, które mogą nakładać organy administracji publicznej na podmioty nieprzestrzegające zapisów ustawy o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Piśmiennictwo

1. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz.U. 2004, nr 69, poz. 625 t.j.).
2. Wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 30 grudnia 2015 r., sygn. akt. XI Ka 918/15.
3. Wyrok Sądu Rejonowego w Legionowie z dnia 09 marca 2016 r., sygn. akt. II W 1094/15.

Mgr prawa Joanna Misiewicz, e-mail: pacta705@wp.pl